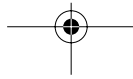
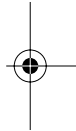
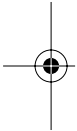
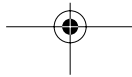
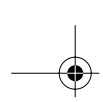


# Norsk skribentrett

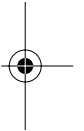




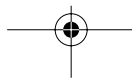


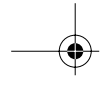
Hans Marius Graasvold, Eirik Djønnø, Jon Bing

# Norsk skribentrett



Universitetsforlaget





© Universitetsforlaget 2006

ISBN-13: 978-82-15-00808-0

ISBN-10: 82-15-00808-9

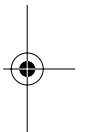
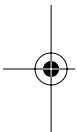
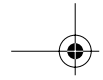
Materialet i denne publikasjonen er omfattet av åndsverklovens bestemmelser. Uten særskilt avtale med rettighetshaverne er enhver eksemplarfremstilling og tilgjengeliggjøring bare tillatt i den utstrekning det er hjemlet i lov eller tillatt gjennom avtale med Kopinor, interesseorgan for rettighetshavere til åndsverk. Utnyttelse i strid med lov eller avtale kan medføre erstatningsansvar og inndragning og kan straffes med bøter eller fengsel.

Henvendelser om denne utgivelsen kan rettes til:

Universitetsforlaget AS  
Postboks 508 Sentrum  
0105 Oslo

[www.universitetsforlaget.no](http://www.universitetsforlaget.no)

Omslag: Mette Gundersen  
Omslagsillustrasjon: Andreas Galtung  
Sats: Rusaanes Bokproduksjon AS  
Trykk og innbinding: AIT Trykk Otta AS  
Boken er satt med: Minion 11/14  
Papir: 100 g Dito 1,25

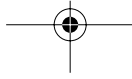
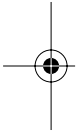


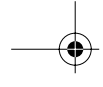
*«Dear Herr Doctor:*

*You are already 10 months behind with the manuscript of Das Kapital, which you have agreed to write for us. If we do not receive the manuscript within 6 months, we shall be obliged to commission another to do this work.»*

– brev til Karl Marx fra hans forlegger i Leipzig







## Forord

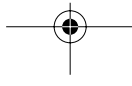
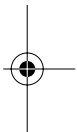
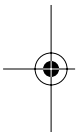
---

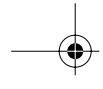
Denne boken er et forsøk på å gi en oversiktlig fremstilling av de avtaler som skribenter inngår om utnyttelse av sine verk. Boken tar sikte på å være et praktisk hjelpemiddel for skribenter og utgivere. Forhåpentligvis vil den også kunne være til nytte for praktiserende jurister og andre som har behov for en fremstilling av emnet som går dypere enn det den generelle juridiske litteraturen gjør. Professor Jon Bings *Forlagsavtalen* ble utgitt for 30 år siden og det var nå behov for en oppdatering av litteraturen på området.

Sentralt i fremstillingen står forlagsavtalen, som regulerer forholdet mellom forfatter og forlag, og som er den mest brukte avtaleformen på skribentområdet. Mange av de problemstillingene som oppstår i tilknytning til forlagsavtalen vil også kunne gjøre seg gjeldende for andre avtaleformer som behandles. Forfatterne har forsøkt å unngå dobbeltbehandling, og anbefaler lesere som ikke finner svar på sine spørsmål i de øvrige kapitler å se under kapittel 3.

Både det rettslige og det faktiske grunnlaget for skribentavtalene er i endring. Utformingen av regler på opphavsrettens område her hjemme påvirkes av den teknologiske utvikling og endringer som gjøres i internasjonale regler. I Norge har vi nylig opplevet endringer i retningslinjene for omsetning av ny norsk litteratur. Dette har betydning for utformingen og praktiseringen av de avtaler som inngås mellom de som skaper litteraturen og de som utgir og selger den. De standardiserte skribentavtalene er også med ujevne mellomrom gjenstand for reforhandlinger mellom de respektive organisasjonene, og vil kunne endre seg ettersom disse forhandlingene resulterer i enighet mellom partene.

Boken du holder i hånden bør leses med en slik virkelighet for øye. Det skal samtidig sies at særlig forlagsavtalen er en så vidt standardisert og tradisjonsbunden avtaleform at de avtaleformularer som gjelder i dag må antas å legge føringer i overskuelig fremtid. Det har også vært en del av hensikten med denne boken å gi leseren noe oversiktskunnskap om de





grunnleggende og mindre omskiftelige reglene som gjelder for opphavsmannens rettigheter, samt de internasjonale instrumentene som er styrende i denne sammenheng.

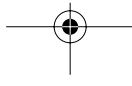
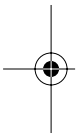
Det ville neppe være mulig å tegne et fullstendig bilde av alle de praktiske og rettslige problemstillinger som kan oppstå i forbindelse med de ulike avtalene på skribentområdet. Det har vært siktemålet med denne boken å kaste lys over de problemer og spørsmål som forekommer hyppigst. Den rettsenhet som foreligger innen opphavsretten i Norden har gjort det naturlig å trekke vekslers på kildelitteratur og rettspraksis fra de øvrige nordiske land.

Forfatterne ønsker å gi en takk til de som har bidratt underveis i arbeidet med boken. Forlagsdirektør i Cappelen Ola Haugen og generalsekretær i Den norske Forfatterforening Lars Haavik har lest gjennom manuset og gitt verdifull kritikk og gode innspill. Professor Ole-Andreas Rognstad har også bidratt med nyttige råd. Det hersker mange og sterke oppfatninger om utformingen og forståelsen av avtalene på skribentområdet, og det har vært forfatternes mål å tilby en fremstilling som oppfattes som objektiv og balansert i alle leire.

Hans Marius Graasvold har påtatt seg å være største bidragsyter til verket. Han ønsker særlig å rette en takk til sin arbeidsgiver Norsk faglitterær forfatter- og oversetterforening, som har bidratt med lønnet permisjon, og til Marit, Aleksander og Nicolai som har unnvært full oppmerksomhet i skriveperioden.

Oslo, desember 2005

*Forfatterne*



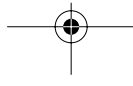
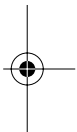
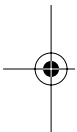




# Innhold

---

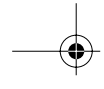
<b>Forord</b> .....	7
<b>Kapittel 1 Forlagsavtalen i fugleperspektiv</b> .....	15
1.1 Forlagsavtalens rettslige grunnlag .....	15
1.1.1 Opprinnelsen – fra boktrykkerprivilegier til opphavsrett .....	15
1.1.2 Bernkonvensjonen .....	18
1.1.3 EU-direktiver på opphavsrettens område .....	21
1.1.4 Tretrinnsstegen .....	23
1.1.5 Lov om opphavsrett til åndsverk .....	25
1.1.5.1 Hva er et åndsverk? .....	26
1.1.5.2 Hvem er opphavsmann? .....	28
I. Oversettelser og bearbeidelser .....	29
II. Samleverk .....	30
III. Sammensatte verk .....	30
IV. Fellesverk .....	31
1.1.5.3 Nye og selvstendige verk .....	32
1.1.5.4 Opphavsrettens innhold .....	34
I. Opphavsmannens økonomiske rettigheter ..	34
II. Opphavsmannens ideelle rettigheter .....	36
1.1.5.5 Vernetid .....	38
1.1.5.6 Overdragelse av opphavsrett .....	38
1.1.5.7 Avgrensning av opphavsretten .....	38
1.1.5.8 Straff og erstatning .....	41
1.1.6 Kort om markedsføringslovens generalklausul. ....	41
1.2 Opphavsrettens ulike utnyttelsesformer .....	43
1.2.1 Avtalemessig utnyttelse .....	43
1.2.2 Opprinnelig og etterfølgende utnyttelse .....	46
1.2.3 «Bokbransjen» .....	48





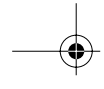
1.2.4	Organisasjoner . . . . .	51
1.2.5	Den ytre regulering – bokavtalen . . . . .	55
1.2.6	Avtaleformularer og kollektive avtaler . . . . .	57
1.2.7	Tvangs- og avtalelisenser . . . . .	58
1.2.8	«Regelverksavtalen» . . . . .	70
1.2.9	Bibliotekene – bibliotekvederlag og innkjøpsordninger . . . . .	71
<b>Kapittel 2</b>	<b>Opphavsrettens avtaler . . . . .</b>	<b>83</b>
2.1	De ulike avtaletyper . . . . .	83
2.1.1	Opsjon . . . . .	83
2.1.2	Kommisjon . . . . .	84
2.1.3	Lisens (eksklusiv og ikke-eksklusiv) . . . . .	85
2.1.4	Eget forlag . . . . .	85
2.2	Standardformularer som rettskilde . . . . .	85
2.3	Normalkontraktene på litteraturens område . . . . .	88
<b>Kapittel 3</b>	<b>Forlagsavtalen . . . . .</b>	<b>91</b>
3.1	Innledning . . . . .	91
3.2	Hva er en forlagsavtale? . . . . .	94
3.2.1	Innledning . . . . .	94
3.2.2	Forlaget får rett og plikt til å utgi verket . . . . .	94
3.2.2.1	Forlagets rett er begrenset til å gjelde verket i opprinnelig form . . . . .	97
3.2.3	Forfatteren må respektere forlagets rett . . . . .	98
3.3	Forlagsavtalens parter . . . . .	99
3.4	Hvordan inngås en forlagsavtale? . . . . .	101
3.4.1	En forlagsavtale bør inngås skriftlig . . . . .	101
3.4.2	Litt om avtalers gyldighet . . . . .	102
3.5	Forhåndsavtaler . . . . .	105
3.6	Tolking av forlagsavtalen . . . . .	107
3.6.1	Spesialitetsprinsippet, § 39a . . . . .	110
3.6.2	Endring og videreoverdragelse, § 39b . . . . .	113
3.6.2.1	Forlaget kan ikke foreta endringer i verket . . . . .	113
3.6.2.2	Forlaget kan ikke overdra sin rett til andre . . . . .	114
3.7	Endring av forlagsavtalen . . . . .	116



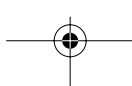
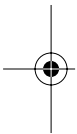
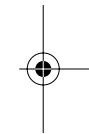


3.8	Lojalitetsplikten mellom forlag og forfatter . . . . .	121
3.8.1	Innledning . . . . .	121
3.8.2	Forlagets lojalitetsplikt . . . . .	123
3.8.3	Forfatterens lojalitetsplikt . . . . .	126
3.9	Nærmere om forlagsrettens innhold . . . . .	131
3.9.1	Retten til å fremstille eksemplar av verket . . . . .	133
3.9.2	Retten til mangfoldiggjørelse av verket . . . . .	133
3.9.2.1	«Trykk og liknende fremgangsmåte» . . . . .	134
3.9.2.2	Nærmere om verkets utstyr . . . . .	135
3.9.3	Retten til utgivelse av verket . . . . .	136
3.9.4	Særlig om første rett til andre utnyttelsesformer . . . . .	138
3.10	Manuskript og korrektur . . . . .	139
3.10.1	Fullstendig og trykkeklart manuskript . . . . .	140
3.10.2	Omfangsmessige avvik . . . . .	140
3.10.3	Innholdsmessige mangler . . . . .	141
3.10.4	Virkning av innholdsmessige mangler . . . . .	142
3.10.5	Mangler oppdaget etter at manuskriptet er godkjent . . . . .	142
3.10.6	Korrektur . . . . .	142
3.10.7	Eiendomsrett til manuskriptet . . . . .	143
3.11	Forsinket levering av manuskriptet . . . . .	143
3.12	Utgivelse og salg . . . . .	143
3.12.1	Utgivelse skal skje innen rimelig tid . . . . .	143
3.12.2	Utbredelse skal skje på sedvanlig vis . . . . .	145
3.12.3	Utsalgspris og senere prisjusteringer . . . . .	148
3.12.4	Realisasjon og makulering av restopplaget . . . . .	149
3.13	Vederlaget . . . . .	151
3.13.1	Engangsvederlag . . . . .	154
3.13.2	Vederlag beregnet etter omsetning – omsetningsroyalty . . . . .	156
3.13.3	Vederlag beregnet etter produksjon – produksjonsroyalty . . . . .	163
3.13.4	Minstehonorar og forskudd . . . . .	164
3.13.5	Avregning og kontroll . . . . .	166
3.13.6	Vederlagets forfallstid . . . . .	168
3.13.7	Vederlagspliktens opphør . . . . .	170
3.14	Nytt opplag og ny utgave . . . . .	170



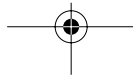
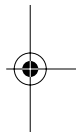
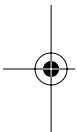


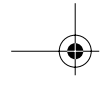
3.14.1 Forlagets rett til å utgi nytt opplag . . . . .	170
3.14.2 Forlagets rett til å trykke ny utgave . . . . .	172
3.14.3 Forfatterens revisjonsrett . . . . .	173
3.14.4 Forfatterens revisjonsplikt . . . . .	174
3.15 Forlagsrettens opphør . . . . .	175
3.15.1 Opphør i henhold til særskilt avtale . . . . .	176
3.15.2 Opphør når boken er utsolgt og forlaget ikke trykker nye eksemplarer . . . . .	177
3.15.3 Opphør som følge av mislighold . . . . .	182
3.15.3.1 Forfatterens mislighold . . . . .	183
3.15.3.2 Forlagets mislighold . . . . .	185
3.15.4 Opphør av deler av kontrakten . . . . .	189
3.15.5 Følgene av at avtalen opphører . . . . .	189
3.15.6 Har partene en egen tilbaketrekkingsrett? . . . . .	193
3.16 Ansvar for verket . . . . .	196
3.16.1 Ansvar for opphavsrettsbrudd . . . . .	196
3.16.2 Brudd på god skikk næringsdrivende imellom. . . . .	197
3.16.3 Krenkelse av personlighetsvernet. . . . .	197
3.16.3.1 Ærekrenkelser . . . . .	197
3.16.3.2 Krenkelse av privatlivets fred. . . . .	198
3.16.4 Ulovfestet personvern . . . . .	198
3.16.5 Særlig om biografier og nøkkelromaner . . . . .	199
3.16.6 «Vær varsom»-plakaten – Norsk Presseforbunds etiske retningslinjer . . . . .	200
3.16.7 Skremmende eller plagsom opptreden . . . . .	201
3.16.8 Foto og personvern . . . . .	201
3.16.9 Ytringsfriheten. . . . .	201
3.17 Tvisteløsning. . . . .	202
3.18 Forlagsavtalen ved gjeldsforhandling og konkurs . . . . .	203
<b>Kapittel 4 Andre utvalgte avtaletyper . . . . .</b>	<b>205</b>
4.1 Utnyttelsesformer avledet av forlagsavtalen. . . . .	205
4.1.1 Billigbøker . . . . .	206
4.1.2 Bokklubbutgaver . . . . .	210
4.1.3 Lydbok . . . . .	216
4.1.3.1 Lydbokavtale for forfattere . . . . .	216





4.1.3.2	Særlig om oversatte verk som lydbok . . . . .	217
4.2	Oversetteravtaler . . . . .	218
4.2.1	Rettighetsoverdragelsens omfang . . . . .	218
4.2.2	Ansvarsforhold . . . . .	219
4.2.3	Honorar . . . . .	219
4.2.4	Videreoverdragelse av rettigheter . . . . .	220
4.2.5	Krav til det oversatte manuskript . . . . .	221
4.2.6	Navngivelse . . . . .	221
4.2.7	Twisteløsning . . . . .	221
4.3	Skribentavtaler utenfor bokforlag . . . . .	222
4.3.1	Teaterområdet . . . . .	222
4.3.2	Spillefilm . . . . .	222
4.3.3	Fjernsyn . . . . .	223
4.4	Elektronisk utgivelse . . . . .	224
4.4.1	Innledning . . . . .	224
4.4.2	Rettighetsoverdragelsen – behovet for egen avtale . . . . .	225
4.4.3	Rettighetsoverdragelsens omfang . . . . .	226
4.4.3.1	Utgivelsens form . . . . .	226
4.4.3.2	Forlagets utgivelsesplikt . . . . .	227
4.4.3.3	Fristen for utgivelse . . . . .	227
4.4.3.4	Kravet til spredning av verket . . . . .	229
4.4.4	Utgivelsesrettens avgrensning i tid . . . . .	229
4.4.5	Vederlaget . . . . .	230
4.4.5.1	Vederlagets form og størrelse . . . . .	230
4.4.5.2	Avregning og oppgjør . . . . .	233
4.4.6	Endringer i verket . . . . .	233
4.4.7	Rettighetsforvaltning ved elektronisk publisering . . . . .	234
4.4.7.1	Adgang til verket – tekniske beskyttelsessystemer . . . . .	235
4.4.7.2	Vern av forfatterens ideelle rettigheter – elektronisk rettighetsinformasjon . . . . .	236
4.5	Samleverk . . . . .	236
4.5.1	Forlagets utgivelsesrett . . . . .	237
4.5.2	Avtalens parter . . . . .	238
4.5.3	Vederlag, avregning og kontroll . . . . .	239





14 Innhold

<b>Vedlegg</b> .....	241
Vedlegg 1 Normalkontrakt for skjønnlitteratur .....	241
Vedlegg 2 Normalkontrakt for skjønnlitteratur for barn og ungdom (NBU) .....	251
Vedlegg 3 Normalkontrakt for faglitteratur (NF) .....	262
Vedlegg 4 Avtale om elektronisk utgivelse .....	275
Vedlegg 5 Normalkontrakt for samleverk .....	281
Vedlegg A .....	287
Vedlegg 6 Normalkontrakt for oversettelser .....	289
<b>Litteraturliste</b> .....	294
<b>Domsregister</b> .....	296
<b>Stikkordregister</b> .....	298

